

**JULIÁN
CARRÓN**

**RETREZIREA
UMANULUI**

Reflecțiile unor vremuri amețitoare

Julián Carrón

Retrezirea umanului

Reflecțiile unor vremuri amețitoare

Sub îngrijirea lui Alberto Savorana

© 2020 Fraternità di Comunione e Liberazione

Ediție în limba română: BUR Rizzoli, Milano, Aprilie 2020

(e-book), Iunie 2020 (papeback)

Retrezirea umanului

În decurs de câteva săptămâni, urgența sanitară provocată de Covid-19 a devenit o experiență comună. Cu toții, fiecare după statutul propriu, ne-am simțit interpelați. În mod paradoxal, situația de izolare în care ne-am trezit a devenit prilejul unui intens dialog la distanță.

Oricine, într-un fel sau altul, caută să-și măsoare forțele cu un factor neprevăzut care a dat năvală în viața noastră cotidiană, impunând o schimbare drastică a stilurilor de viață, trezind întrebări urgente pe care nu putem să le ignorăm. Care răspunsuri sunt la înălțimea situației?

Don Julián Carrón, președinte al Fraternității Comunione e Liberazione, se confruntă și el cu întrebările tuturor. În paginile ce urmează oferă un punct de sprijin spre reflecția tuturor.

Ce anume se întâmplă?

Ne aflăm în fața unei provocări fără precedent pentru generația noastră. A sintetizat bine acest lucru poetul spaniol Julio Llamazares în «*El País*»: «Azi împlinesc 65 de ani, în cel mai critic moment pe care l-am trăit vreodată».¹

Situația pe care o trăim ne-a făcut să fim conștienți că în acești ani am trăit, din anumite privințe, ca într-o bulă, care ne făcea să ne simțim destul de protejați de loviturile vieții. Și așa am mers înainte distrași, prefăcându-ne că totul ar fi fost sub control. Dar circumstanțele ne-au dat peste cap planurile și ne-au solicitat, dintr-o dată, să dăm un răspuns, să luăm în serios eul nostru, să ne punem întrebări legate de situația noastră existențială

¹ *El País*, 28 martie 2020.

efectivă. În aceste zile realitatea a zdruncinat viața noastră de zi cu zi, mai mult sau mai puțin liniștită, luând chipul amenințător al Covid-19, un virus nou, care a determinat o urgență sanitară internațională.

Realitatea, de care adesea fugim ca să putem respira, datorită incapacității de a sta cu noi înșine, de data aceasta a fost nemiloasă, constrângându-ne, pe majoritatea dintre noi, să stăm închiși în casă, să ne oprim. Și, în această izolare, apare la lumina ochilor noștri – poate pentru prima dată într-un mod atât de evident și generalizat – condiția noastră existențială. Așa cum am citit, în urmă cu ceva ani, într-un ziar american, un deținut, constrâns să facă față anilor de privare a libertății, la final, n-a putut să nu se oprească și să se gândească: *stop and think*. La fel și noi, obișnuiți fiind să scăpăm în o mie de feluri de noi înșine și de rechemarea profundă a lucrurilor, în această perioadă probabil că n-am putut să nu ne oprim și să ne gândim.

Ce anume a făcut să explodeze «bula» unei vieți sub control?

Invadarea neprevăzută și imprevizibilă a realității, având chipul Coronavirusului. Ro-

mancierul spaniol José Ángel González Sainz descrie asta foarte bine: «În viața unei țări sau a unei persoane, există momente în care realitatea, realitatea cea mai concretă și mai obiectivă, cea mai crudă și mai puțin condimentată cu rețete și de către bucătarii obișnuiți să gătească mentalități și istorii, izbucnește, dintr-o dată, cu o violență înspăimântătoare cu care nu eram obișnuiți. Realitatea nu devine reală în clipa aceea, ea fusese mereu reală, era acolo chiar de la început, dar superficialitatea ei cea mare ne-a permis să n-o privim mereu ochi în ochi, era suficient să facem asta cu coada ochiului și să ne concentrăm pe numeroasele povești și iluzii care ni se livrau, mai mult sau mai puțin plăcute sau înșelătoare. [...] Atunci când ceea ce se află în străfundul real și indiscutabil al lucrurilor, ceea ce le susține pe toate, izbucnește deodată și dă pe din afară scăpând de sub control – sau de punctul amețitor –, scăpând de sub controlul acelei părți iluzorii a vieții noastre, imaginea iluziei în care am trăit, și din care am privit realitatea, se clatină. Asta e ceea ce se întâmplă acum, oriunde».

Ceea ce s-a întâmplat e ca o undă de șoc, o explozie vulcanică, ce ne-a surprins lipsiți de apărare. González Sainz continuă și scoate la iveală motivul acestei slăbiciuni: «Obișnuința

de a înlocui lucrurile și faptele cu întrebuintărea lor strategic frauduloasă, obișnuința de a înlocui realitatea cu ideologia, adevărul cu impunitatea înșelăciunii și esențialul cu banalitatea, ne pune în cea mai proastă poziție pentru a sta în fața unei răzbunări propriu-zise a realității». ² Realitatea s-a revoltat în fața renegării sale, și-a revendicat dintr-o lovitură rolul ei „primordial”. Cum scrie Fernando De Haro, un prieten jurnalist al Radio spagnola, alăturându-i se romancierului citat: «Realitatea [...] era acolo, dar n-am văzut-o. Acum a erupt în mod zgomotos. [...] Realitatea a intrat fără să ceară voie. [...] Acum ceea ce avem nevoie e să facem ca „măruntaiele realității să devină esența inteligenței” (J.A. González Sainz)». ³

Dar ce anume înseamnă «să facem ca „măruntaiele realității să devină esența inteligenței”»?

Înseamnă că izbucnirea puternică a realității a făcut să reapară, în toată forța sa, acea exigență de a înțelege pe care o numim *rațiune*. Uneori, datorită greutăților vieții, sau din

² «El Mundo» *Portada del Viernes*, 20 martie 2020.

³ *ilsussidiario.net*, 24 martie 2020.

lene, întreruperăm drumul privirii și ne oprim la aparență, rămânem la suprafața lucrurilor, ca și cum lumea întreagă s-ar epuiza în locurile comune pe care le respirăm sau în ceea ce vedem prin gaura încuietorii măsurii noastre raționaliste: o măsură îngustă, prea strâmtă, și la urma urmei sufocante (tocmai sufocarea demască faptul că am rămas la aparență). Doar impactul – acceptat – cu realitatea poate deschide larg, din nou, rațiunea. Ceea ce face ca ochii noștri să se deschidă este întotdeauna o contralovitură, un a fi loviți: cunoașterea presupune la originea ei și în dezvoltarea ei o dimensiune afectivă la origine. Cu cât o realitate ne atinge mai mult și ne interesează, cu atât mai mult privirea rațiunii se deschide, se extinde, se acutizează, nu se mulțumește cu niște soluții ieftine. Lucrurile se arată, în adevăratul lor sens și își dezvăluie importanța pentru care există, doar în fața unei rațiuni implicate la nivel afectiv. Sentimentul pe care îl trezește realitatea (uimire, curiozitate, frică) este un factor esențial al vederii, este o „lentilă” care apropie obiectul. E ceea ce s-a observat.

Ceea ce s-a întâmplat ne-a retrezit atenția, punând din nou în mișcare rațiunea noastră, făcându-ne să recunoaștem, dincolo de schemele cele comode, că «sunt mai multe lucruri

pe pământ și în cer, Horatiu, decât în filosofia ta», ca să spunem ca Shakespeare.⁴ În acest moment rațiunea reapare așadar precum «acel eveniment singular al naturii în care aceasta se relevă ca exigență operativă în explicarea realității *în toți factorii ei*, astfel încât omul să fie introdus în adevărul lucrurilor».⁵

Acum înțelegem cum de am sfârșit într-obilă. Poate că mult timp ne-am putut permite să dezertăm din fața impactului cu realitatea – care, cu toate astea, nu a încetat niciodată să se întâmpile și să ne interpeleze –, nu ne-am lăsat provocați de ea, am crezut că am domesticit-o, protejați de un context de viață privilegiat. «O persoană care a trăit în mică măsură impactul cu realitatea fiindcă, de exemplu, n-a fost nevoită să facă prea multe, va avea un sentiment slab al propriei sale conștiințe, va percepe mai puțin energia și vibrația rațiunii sale».⁶ Astăzi e, nu spun imposibil – fiindcă nu există nimic mecanic în experiența umană –, dar este, cu siguranță, cumplit de greu să ne sustragem din fața impactului realității

⁴ *Hamlet*, actul I, scena V.

⁵ L. Giussani, *Sensul religios*, Ed. Arhiepiscopiei Romano-Catolice, București 2000, p. 151.

⁶ *Ibidem*, p. 157.

care a devenit atât de provocator în mod inexorabil și dramatic. În orice caz, oricine se va cruța de provocarea realității, a evenimentelor, nu va putea experimenta în profunzime acea vibrație inefabilă a rațiunii și a inimii care ne face oameni. Și în ultimele săptămâni am văzut întâmplându-se din plin semnele acestei umanități, care ne-a umplut de recunoștință și uimire.

Ce anume înțelegi prin «vibrație inefabilă a rațiunii»?

Întrebările de care am fost asaltați cu toții. Provocarea pe care ne-a lansat-o realitatea ne-a „constrâns” să privim mai profund faptul de a fi oameni. Am fost smulși din zona noastră de confort în care ne instalaserăm foarte comod și am fost cuprinși de întrebări pe care, în mod normal, în mod mai mult sau mai puțin intenționat, le evităm sau le înecăm în rutinele cotidiene. O subliniază Umberto Galimberti, răspunzându-i unei cititoare: «În contextul neobișnuit în care ne aflăm ca efect al suspendării activităților noastre de zi cu zi, în această stare de dezorientare, oare nu e cazul să vă adresați interiorității dumneavoastră, pe care de obicei o neglijați, ca să știți

cine sunteți? Ce faceți pe lumea asta? Ce sens are viața dumneavoastră? [...] Aceste reflecții ar fi într-adevăr un pas înainte pentru a fi cu adevărat oameni, fiindcă să trăiești fără să știi chiar nimic despre tine nu e chiar maximul pentru propria autorealizare și pentru a găsi un sens la propria existență».⁷ Orice criză, orice impact profund al realității, așa cum ne învață Hannah Arendt, «ne constrânge să revenim la întrebări»,⁸ face să apară propriul nostru eu în toată nevoia sa de semnificație, ne face să strigăm: de ce?

Sunt întrebări care tulbură, neliniștesc, ne constrâng să ne gândim la ceva care ne scapă...

Sunt întrebările rațiunii, care însoțesc în mod structural drumul omului ca creatură conștientă de sine. Ele arată căutarea radicală și neîncetată de sens a eului în fața a ceea ce se întâmplă – realitatea, durerea, moartea – și totodată coincidența profundă dintre raționalitate și religiozitate. O coincidență care îi va putea surprinde pe cei care au fost obiș-

⁷ *D la Repubblica*, 21 martie 2020.

⁸ H. Arendt, *Tra passato e futuro*, Garzanti, Milano 1991, p. 229.

nuiți de cultura noastră să reducă religiozitatea la sentiment, la *feeling*. Apariția acelor întrebări (ce sens are existența? de ce există durerea, moartea? de ce, în fond, are rost să trăim? din ce și pentru ce e făcută realitatea?) exprimă vocația rațiunii și cea pe care eu o consider autentica, inevitabila religiozitate a omului.

Ce anume i s-a revelat rațiunii în situația actuală?

O fragilitate structurală – care nu este contingentă sau provizorie –, apărută în deplinul ei dramatism. Mulți au scris despre asta zilele astea. Aș vrea să citez din cei doi prieteni foarte dragi mie, Pilar Rahola și Pedro G. Cuartango, renumiți intelectuali din Barcelona și Madrid, care s-au confruntat cu pandemia care îngenunchează țara mea natală.

Rahola declară: «Șocul acestei pandemii ne va face să ne simțim, de exemplu, mult mai vulnerabili, convingiți în sfârșit că modelul nostru de viață, și viața însăși, sunt enorm de fragile. O idee de fragilitate care poate a fost prezentă în toată istoria omului, dar pe care am uitat-o în aceste vremuri de orgoliu tehnologic. Un simplu virus gripal, și, brusc se

instalează haosul în lume ... Da, fără dubiu vom ajunge să fim mai conștienți de vulnerabilitatea noastră».⁹ Faptul că suntem vulnerabili nu este o noutate, este o condiție pe care o avem cusută în noi de la naștere; dar, în epoca orgoliului tehnologic, în care totul părea în mâinile noastre, am uitat cumva, am lăsat asta deoparte, pierzând astfel imaginea a ceea ce suntem. A fost perturbarea realității cea care ne-a redat conștiința a ceva ce, după cum vedem, este evident dar nu scontat. «Această molimă», subliniază Pedro G. Cuartango, «ne face să fim conștienți de fragilitatea ființelor umane și de profunda lor insignifianță în fața forțelor naturii pe care nu le controlăm. Să reținem această lecție despre ceea ce nu suntem».¹⁰

În acest sens, consider subsecventă observația lui Jean-Pierre Le Goff, din «Le Figaro»: «Trebuie să ne confruntăm cu tragedia și suntem puși din nou în fața limitelor condiției noastre, a „fragilității lucrurilor omenești” [...]. Acest timp suspendat poate fi ocazia de a ne reorienta spre esențial, de a încerca să înțelegem provocările vremurilor

⁹ «La Vanguardia», 26 martie 2020.

¹⁰ «ABC», 24 martie 2020.

noastre. [...] Ruptura introdusă de această epidemie [...] pune în discuție idei și reprezentări care păreau foarte solid ancorate. [...]. Viața modernă pare a fi structurată la polul opus față de ideea pascaliană conform căreia „toată nefericirea omului derivă din incapacitatea sa de a sta singur în camera sa”. [...] Epidemia ne obligă să ne confruntăm cu tragicul istoriei fără nicio portiță de scăpare. [...] depinde de fiecare dintre noi să vadă ce are de învățat din asta». ¹¹

Experiența reînnoită a fragilității noastre ne face să fim toți la fel ...

Da, am auzit asta de la papa Francisc, prin mesajul transmis lumii întregi, dintr-o piață Sfântul Petru pustie, în seara de 27 martie, rostit într-un mod și cu o intensitate care i-a redus pe toți la tăcere: «Ne-am dat seama că suntem cu toții în aceeași barcă, cu toții fragili și dezorientați [...]. Furtuna demască vulnerabilitatea noastră și lasă descoperite acele false și superficiale certitudini cu care ne-am construit agendele, proiectele, obiceiurile și prioritățile. Ne demonstrează cum am lăsat

¹¹ Traducere publicată în «Il Foglio», 30 martie 2020.

în amortire și cum am abandonat ceea ce alimentează, susține și dă forță vieții noastre și comunității noastre. Furtuna scoate la iveală toate intențiile noastre de a „împacheta” și de a uita ceea ce a hrănit sufletul popoarelor noastre; toate acele încercări de a anestezia prin obiceiuri aparent „salvatoare”, incapabile de a face apel la rădăcinile noastre și de a evoca memoria bătrânilor noștri, privându-ne astfel de imunitatea necesară pentru a face față greutății. Odată cu furtuna a căzut machiajul acelor stereotipuri cu care mascăm „ego”-urile noastre preocupate mereu de propria imagine». Și, Francisc ne-a pus în aceeași barcă și pe noi, care am fost cuprinși de furtună, alături de întreaga familie umană și alături de creație: «Nu ne-am oprit în fața rechemărilor tale, nu ne-am deșteptat în fața războaielor și a injustițiilor planetare, nu am ascultat strigătul celor săraci și al planetei noastre, grav bolnavă. Am mers mai departe nepăsători, crezând că rămânem sănătoși într-o lume bolnavă. Acum, în timp ce suntem în mijlocul mării agitate, te implorăm: ”Trezește-te, Doamne!”».¹²

¹² Francisc, *Moment extraordinar de rugăciune*, 27 martie 2020.

Dar ce avantaj avem dacă descoperim că suntem fragili, vulnerabili? La ce ajută?

Ne ajută să ieșim din toropeala în care trăim de obicei, să ne smulgem din distragerea atenției în care adesea ne abandonăm aproape fără să știm, ne ajută să întrerupem acea obtuzitate care, de multe ori, ne învăluie: «Și toate se unesc să ne-ascundă-n tăcere, jumătate / de rușine, poate, iar jumătate din negrăită speranță».¹³ Însă nu este vorba doar de a ne descoperi fragili («Pe unde-mi zbori, departe/ de creanga ta, sărmană / firavă frunză?»),¹⁴ spunea Leopardi). Percepția însăși a fragilității noastre aduce cu sine, de fapt, ca un fel de condiție, măreția umanului, «Eternă taină / A ființei noastre»: «Natură omenească, / de umbră ești, și firav trup, și tină, / cum poți nutri simțiri atât de-nalte?».¹⁵ Acuzarea limitei, a finitudinii, sentimentul tragicului, toate presupun acea infinitate a dorinței care

¹³ Cfr. R.M. Rilke, «Elegia II», v. 42-44, în Id., *Elegiile diuneze*, Einaudi, Torino 1978, p. 13.

¹⁴ G. Leopardi, «Imitație», v. 1-3, în Id., *Opere...*, București 1999, p. 112.

¹⁵ G. Leopardi, «La portretul unei femei frumoase sculptat în propria-i stelă funerară », XXXI, v. 22-23, 49-51, în *Ibidem*, p. 135.

ne definește ca oameni, chiar înainte ca noi să știm. «Să-ți imaginezi numărul infinit de lumi, și universul infinit, și să simți că sufletul și dorința noastră ar fi chiar și mai mare decât creația universului». ¹⁶ Acelei măreții îi aparține și luarea la cunoștință a contingentelor noastre: nu ne creăm noi, nu noi ne procurăm ființa. În străfundul nostru domină o dependență. Azi, în mod deosebit, avem posibilitatea de a deveni mai conștienți de asta.

Ai observat vreun semn al acestei „recuperări” a conștiinței?

Da, și nu doar în rândul personalităților și al scriitorilor de la care e mai evident să așteptăm asta. Un profesor pensionar, implicat într-un proiect în care copiii de origine străină sunt ajutați să învețe, povestește: «Azi, o fisură luminoasă în știrile mereu tot mai alarmante despre Coronavirus. Facem o videoconferință cu toții elevii noștri de la *Afterschool* care fac cu noi orele de italiană. Sunt băieți și fete străini, egipteni, marocani», de toate religiile, chiar și musulmani.

¹⁶ G. Leopardi, «Pensieri», LXVIII, în *Poesie e prose*, Mondadori, Milano 1988, vol. II, p. 321.

«Vorbim despre cum trăim această situație: frică, preocupări, școala care e închisă. La un moment dat, unul dintre ei spune că toată situația asta scoate în evidență limita omului și începe un dialog pe această temă. Un dialog care scoate în evidență o anumită distanță între cei care sunt de partea lui Dumnezeu, dar, în același timp, iese la iveală că ceea ce ne face pe toți să fim deopotrivă este căutarea unui sens în toată această dramă și întrebarea asupra motivului datorită căruia este o încercare pentru toți. Un dialog intens fără prejudecăți, fiecare încercând să înțeleagă rațiunile celuilalt. Un dialog liber, între niște persoane care iau în serios ceea ce ni se întâmplă și trăiesc această împrejurare ca verificare a ceea ce contează în viață».¹⁷

Din contră, în mod normal trăim niște fisuri mari ale existenței noastre cu o imagine falsificată despre noi înșine, punând în carantină condiția noastră de oameni. Și asta ne face să rămânem într-o stare de anestezie. De aceea, Llamazares observă: «Dacă această catastrofă sanitară ar trebui să ne ajute la ceva, atunci ar trebui să ne amintească fragilitatea tuturor lucrurilor, ceva ce uităm ime-

¹⁷ Lettere, «Con tutti, noi condividiamo la stessa domanda», clonline.org, 24 martie 2020.

diat ce trăim câțiva ani de pace și de bunăstare unul după altul». ¹⁸

Care sunt consecințele toropelii?

Ne lasă fără nicio putere în fața evenimentelor care survin pe neașteptate în viață. Așa cum mai scrie González Sainz, «atunci când realitatea cea mai crudă și mai reală izbucnește cu brutalitate, ca acum, atunci când distanța dintre fapte și relatări, dintre numele obiectelor și obiectele numelor, e redusă la minim, toate iluziile simulatoare, toată mașinăria infernală a minciunii și a ipocriziei, și toată ignoranța zadarnică și lipsa de prudență, de adeziune rigidă la realitate și la controlul ei și la gestiunea ei mai eficientă, timpurie și efectiv productivă, sunt armele cele mai rele cu care s-o înfruntăm. Realitatea ne surprinde complet ignoranți, dezarmați și prizonieri ai unor obiceiuri mentale mai contraproductive». ¹⁹

¹⁸ «El País», 28 martie 2020.

¹⁹ «El Mundo» *Portada del Viernes*, 20 martie 2020.

«Realitatea cea mai crudă și mai reală izbucnește cu brutalitate ...». Sunt niște cuvinte sumbre ...

Realitatea nu ne prea dă niciun răgaz. Așa cum a scris Paolo Mieli în 3 aprilie, «în lume am ajuns deja la un milion de bolnavi. Un milion și deja știm că nu ne vom opri aici. Jumătate din populația întregului glob pământesc e închisă în casă. Italia deține recordul la numărul de morți (13.915). Urmată de Spania care a depășit pragul de zece mii. La Bologna a decedat primul deținut, internat în spital. În China s-au înregistrat conflicte pe podul râului Albastru cu agenții Jiangxi hotărâți să împiedice tranzitul călătorilor proveniți din Hubei unde de-abia a fost declarată încetarea stării de închidere. În același timp a fost pusă în izolare o regiune a Henanului, chiar la granița Hubeiului. La Hong Kong izbucnește a doua carantină după ce virusul a reapărut și datorită (susțin surse oficiale) nerespectării distanțelor de siguranță în restaurante».²⁰

Odată cu răspândirea virusului experimentăm realitatea ca pe o alteritate, sumbră și surdă în diversitatea ei absolută: o pre-

²⁰ «Corriere della Sera», 3 aprilie 2020.

zență inexorabilă, de care depindem. S-a impus, dincolo de orice reducere a noastră, supremația realității. Ireductibilitatea ei ne interoghează, nu slăbește strânsoarea asupra eului nostru. Cu Nietzsche ne convinseserăm că «nu există fapte, ci doar interpretări».²¹ Sentința lui, care a rezistat ani întregi ca un adevăr indiscutabil, în situații precum aceasta își dezvăluie punctul slab. Realitatea, care părea ceva depășit, e încăpățanată și își reia scena în mâini, revine în plină forță la cârmă. În fața ochilor noștri se află ceva mai mult decât niște interpretări: sunt niște fapte perseverente, care cer să se țină cont de ele și de asemeni să fie adecvat interpretate. Nihilismul este – cel puțin în acest sens – pus cu spatele la zid.

Încăpățanarea realității nu ne lasă în pace, chiar dacă de multe ori preferăm să nu ne uităm, ca atunci când, cu câteva săptămâni în urmă, am văzut mărșăluind camioanele armatei care transportau sicriile morților noștri din Bergamo. Așadar, nu în mod greșit se întreabă Domenico Quirico: «Dar oare să ne întrebăm asupra morții, cu demnitate,

²¹ Cfr. F. Nietzsche, *Frammenti postumi 1885-1887*, în Id., *Opere*, Adelphi, Milano 1975, vol. VIII, fr. 7 (60), p. 299.

în tăcere, nu este o datorie culturală pe care ne-o impune această situație?».²²

Realitatea iese din nou la iveală în toată misteriozitatea ei. Ezio Mauro vorbește despre «angoasele care se nasc din necunoscut, într-o dimensiune inaccesibilă»,²³ față de care considerăm de la sine înțeleasă limita capacității noastre de dominare.

Și, atunci când apare această misteriozitate, realitatea provoacă frică ...

Dușmanul cu care avem de-a face nu e atât Coronavirusul, de fapt, cât tocmai frica. O frică pe care o simțim întotdeauna și care totuși explodează atunci când realitatea dezgolește neputința noastră esențială, preluând controlul în multe cazuri și făcându-ne, uneori, să reacționăm haotic, făcându-ne să ne închidem, să disperăm. A arătat-o Ilvo Diamanti, atent tot timpul la modificările societății noastre: «Trăim în „epoca fricii”. [...] Pentru că ne-Siguranța, in-Certitudinea, ne însoțesc de mulți ani. Probabil, dintotdeauna. [...] Astfel, frica a pătruns

²² «La Stampa», 5 aprilie 2020.

²³ «la Repubblica», 11 martie 2020.

în viața noastră. În lumea noastră. Mult mai înainte de izbucnirea covidului. [...] Departe de ceilalți. Mereu tot mai singuri. [...] Riscăm să ne pierdem speranța. Și pe noi înșine».²⁴ Dar a ceda în fața fricii nu este singura cale.

Ce vrei să spui cu asta?

În momente ca acesta iese la iveală drumul de maturizare pe care l-a făcut fiecare, personal și împreună cu ceilalți, iese la iveală conștiința de sine pe care a dobândit-o, capacitatea sau incapacitatea de a înfrunta viața pe care o are în mâini. Ideologiile noastre, mari sau mici, convingerile noastre, chiar și cele religioase, sunt puse la încercare. Crusta falselor certitudini își face văzute fisurile. În circumstanțe precum cea în care ne aflăm se înțelege că «forța unui subiect se află în intensitatea autoconștiinței sale, adică a percepției pe care o are cu privire la valorile care îi definesc personalitatea»,²⁵ în claritatea cu care se percepe pe sine și cu care percepe motivul pentru care merită să trăiască.

²⁴ «la Repubblica», 9 martie 2020.

²⁵ L. Giussani, *Il senso di Dio e l'uomo moderno*, BUR, Milano 2010, p. 132.

Cum și ce anume înseamnă să stăm ca niște oameni adevărați în fața acestei circumstanțe care, vrem nu vrem, ne privește pe toți, chiar dacă în feluri diferite: pe unii, în linia întâi în luptă cu boala (pacienți, medici și personal medical), pe alții care trebuie să asigure serviciile esențiale (de la angajații supermarketurilor, la forțele de ordine), pe alții care îi susțin pe cei aflați în situații de nevoie (voluntari, oameni din lumea religioasă și alții), iar pe alții închiși în propria casă ca ascultare a regulii de izolare și „distanțare socială”?

Există un punct care ne face pe toți o apă și-un pământ, și acela este disponibilitatea de a accepta chemarea care ne vine din partea realității. În oricare dintre situațiile susmenționate ne-am afla, oricare ar fi misiunea ce ne-ar fi încredințată sau pe care am ales s-o îndeplinim, ceea ce se întâmplă – sau acea bucățică a realității care se referă la noi și care se strânge în jurul nostru – ne interpelează, ne cheamă să răspundem. Nu avem niciun alt loc în care viața să se pună în joc ca semnificație, ca destin; nu avem niciun alt mod pentru a merge spre împlinirea noastră în afară de circumstanțele în care ne aflăm. Asta, îmi permit să spun, e valabil pentru toți. În cartea sa cea mai cunoscută,

Sensul religios, don Giussani afirmă: «Singura condiție de a fi mereu și cu adevărat religioși este să trăim întotdeauna, în mod intens realul».²⁶ Modul său de a privi lucrurile este o concepție a religiozității care ne determină să recunoaștem orice circumstanță ca fiind o chemare, adică vocație. Circumstanța, ceea ce clipă de clipă ne vizează și ne provoacă, este detalierea unei realități pe care nu o facem noi, care ne trimite mai departe, mai ales la izvorul său ultim, la ceva altceva, dincolo de noi, mai mare decât noi, la acea origine de nepătruns pe care o numim – întocmai – Mister. Religiozitatea se manifestă ca intuiție trăită a Misterului, a acestei incomensurabilități enigmatice, în raport cu fiecare fărâcă a realității. De aceea, mai spune Giussani, «a trăi viața ca vocație înseamnă să tindem spre Mister prin circumstanțele prin care [...] ne face să trecem, răspunzând în fața acestora. [...] Vocația înseamnă să mergem spre destin îmbrățișând toate împrejurările prin care destinul ne face să trecem».²⁷ Giussani era foarte conștient de ce vertij introduce acest lucru în viață: «Omul, viața rațională a omului ar tre-

²⁶ L. Giussani, *Sensul religios*, op. cit., p. 169.

²⁷ L. Giussani, *Realtà e giovinezza. La sfida*, Rizzoli, Milano 2018, p. 65.

bui să depindă de o clipă, să depindă în orice moment de acest semn aparent așa de grăitor, așa de întâmplător care sunt circumstanțele, prin care acel necunoscut „stăpân” mă atrage, mă provoacă să-i urmez planul. Înseamnă a-i spune „da” în fiecare clipă fără a vedea nimic, aderând pur și simplu la presiunea ocaziilor. E o poziție amețitoare». ²⁸ E greu pentru mine să identific o expresie mai potrivită pentru a descrie situația în care ne aflăm atunci când stăm realmente în fața celor ce se întâmplă: o stare amețitoare în care suntem suspendați «în fiecare clipă de acest semn aparent atât de grăitor, așa de întâmplător care sunt circumstanțele». Și totuși – spun – aceasta este singura atitudine rațională, fiindcă prin acele circumstanțe Misterul, acel «necunoscut „stăpân”», ne interpelează, ne provoacă la planul său misterios, adică la împlinirea vieții.

Adesea resimțim circumstanțele, anumite circumstanțe, exclusiv ca pe un obstacol în fața realizării noastre ...

E o chestiune permanentă. Azi este izolarea de Coronavirus, sau o situație care se poate

²⁸ L. Giussani, *Sensul religios*, op. cit., p. 207.

prezenta și mai gravă și mai solicitantă, mâine va fi prea mult de învățat sau serviciul pe care îl avem și pe care nu l-am fi ales niciodată, sau un eșec acolo unde ne-am fi așteptat la un succes, refuzul din partea persoanei iubite, un prieten sau o colegă băgăcioasă, o boală: me-reu va fi ceva care pare un obstacol în realizarea vieții noastre, în timp ce este – amețitor, dramatic – locul în care se pune în joc împlinirea vieții, tocmai raportul cu Misterul. Este, aproape că aș zice, o chestiune obiectivă, nu o alegere. Alegerea se referă la recunoașterea sau la lipsa de recunoaștere a acestui lucru.

Ce anume ne poate susține în acest „vertij”?

O companie umană. O anumită companie umană, mai clar. Acest răspuns ne conduce la o examinare atentă a vieții noastre sociale, ca să vedem cine reprezintă un ajutor și cine o distracție cu privire de acest vertij. Izolarea este o ocazie paradoxală ca să înțelegem care este compania care hrănește în profunzime existența noastră. Vreau să spun o companie care nu e extrinsecă, care nu e juxta pusă vieții, care nu anesteziază întrebările care urlă în noi, ci, dimpotrivă, ne susține ca să le privim în ochi fără să fugim.

Orice companie se află sub lupă, din acest punct de vedere, creștină sau laică, cea a colegilor de școală sau de facultate, a celor de la bar sau a colegilor de servicii, a familiei etc. De câte ori nu ne coborâm noi la compromisiuri cu exigența noastră și lăsăm ștacheta jos, mulțumindu-ne cu un mediu relațional care să ne protejeze de impactul cu lucrurile, care să ne scutească de provocarea circumstanțelor, în loc să ne susțină s-o trăim?! Dar o astfel de companie nu poate fi la înălțimea dramei: în momente ca cele pe care le trăim acum, în care urgența vieții devine inevitabilă și importantă, acest lucru devine mai evident ca niciodată.

Dacă suntem cuprinși de frică, ce o poate învinge?

Poate că experiența cea mai elementară de care dispunem în această privință este cea a copilului. Ce anume învinge frica unui copil? Prezența mamei. Această «metodă» e valabilă pentru toți. O prezență, nu strategiile noastre, nu inteligența noastră, nu curajul nostru, ci o prezență mobilizează și susține viața fiecăruia dintre noi. O prezență, memoria activă a acesteia.

Antonio Polito a subliniat valoarea metaforei mamei cu copilul tocmai ca răspuns la frica de Coronavirus: «Văd nevoia de a avea încredere în ceva mai mare decât noi, care ne iubește infinit și deci ne protejează. Cum facem când suntem mici, de fapt»; și a făcut referire la imaginea artistică a Fecioarei Îndurării, care «își deschide mantia și adăpostește poporul». ²⁹

Și atunci când frica este frică de întuneric și de moarte?

Dinamica nu poate fi decât aceeași, pentru că ființa umană are legile ei. Dar, în fața fricii profunde, cea care ne paralizează în adâncul sufletului și pe care ne luptăm s-o alungăm cât mai departe posibil (frica de moarte și de orice reverberație a acesteia în viața noastră), trebuie să ne întrebăm care prezență este în stare s-o învingă. Nu orice prezență. De aceea Dumnezeu s-a făcut om, a devenit o prezență istorică, trupească, aproape de noi, un tovarăș de drum. Doar Dumnezeu care intră în istorie ca om poate învinge frica profundă, așa cum a mărturisit (și mărturisește) viața

²⁹ «Tracce-Litterae communionis», n. 4/2020, p. 15.

discipolilor săi, și cum povestește Evanghelia. Pentru a împărtăși suferința noastră umană Dumnezeu a devenit om, «un om pe nume Isus din Nazareth, fiu al Mariei, care [...] de data aceea, la Nain, văzând o mamă, văduvă, ce însoțea la groapă sicriul fiului mort, a fost cuprins de un val de emoție și, înaintând, i-a pus o mână pe umăr și i-a spus: „Femeie, nu plânge”, cu o discrepanță ciudată. Și apoi i-a înviat fiul. Dar cum se poate să îi spui unei femei văduve căreia i-a murit fiul: „Nu plânge”? E absurd. Și totuși această „absurditate” era cea care lăsa lumea cu gura căscată».³⁰ Cine știe cum s-o fi simțit femeia aceea, cuprinsă de o îmbrățișare care depășea orice sentiment uman și care îi redădea speranță! Acea moarte nu era sfârșitul tuturor lucrurilor, acea mamă văduvă nu era condamnată să rămână singură, fiindcă sămânța Învierii era prezentă în acel Om care îi spunea niște cuvinte nemaiauzite și care, imediat după, i-a dat fiul înapoi, viu.

Atunci care e răspunsul creștinismului la drama omului, a singurătății, a durerii, a bolii, a

³⁰ L. Giussani, S. Alberto, J. Prades, *Generare tracce nella storia del mondo*, BUR, Milano 2019, p. 58.

situațiilor fără răspuns, ca multe dintre cele pe care le-am văzut întâmplându-se din plin zilele acestea?

Paul Claudel are o observație arzătoare cu privire la acest aspect: «O întrebare apare încontinuu în sufletul celui bolnav: „De ce? De ce mie? De ce trebuie să sufăr?” [...]. La ceastă întrebare teribilă, cea mai veche din întreaga Umanitate, căreia Iov i-a dat forma sa aproape oficială și liturgică, doar Dumnezeu, în mod direct interpelat și chemat la apel, era în stare să-i răspundă, și problema era atât de enormă încât doar Cuvântul era capabil s-o înfrunte, dând nu o explicație, ci o prezență, conform acestor cuvinte din Evanghelie: „Eu nu am venit să explic, să înlătur dubiile printr-o explicație, ci să umplu, sau, mai bine zis, să înlocuiesc cu prezența mea însăși nevoia de explicație”. Fiul lui Dumnezeu nu a venit pentru a distruge suferința, ci pentru a suferi cu noi».³¹

Dumnezeu nu a răspuns la problema vieții, a singurătății, a suferinței, printr-o explicație, ci a răspuns cu prezența Sa: a venit în lume ca să ne însoțească s-o trăim, a devenit compa-

³¹ Paul Claudel, *Toi, qui es-tu?*, Gallimard, Paris 1936, p. 112-113; traducere a noastră.

nie pentru om în orice situație s-a afla acesta, pentru ca omul să poată sta în fața respectivei situații, s-o traverseze cu o pozitivitate ultimă indestructibilă. Așa cum a spus Benedict al XVI-lea într-o predică renumită, «doar acest Dumnezeu ne salvează de frica lumii și de anxietatea în fața golului propriei existențe. Doar privindu-l pe Isus Cristos, bucuria noastră în Dumnezeu ajunge la deplinătate, devine bucurie răscumpărată».³²

Tu vorbești despre «pozitivitate indestructibilă» ... Cum se poate așa ceva?

Îmi închipui bucuria acelei văduve, când vede că îi este dat înapoi unicul fiu, viu; un fiu care, însă, ar fi urmat să moară din nou, mai devreme sau mai târziu, ca de altfel și ea. Problema ar fi reapărut din nou. Atunci mă gândesc la experiența sfântului Paul, în momentul în care, aflându-se la Roma, în lanțuri, așteptând o sentință ce ar fi putut însemna moartea sa, plin de recuoștință și de bucurie, le scria celor din Filippi – pe care «îi are în suflet» și pentru care nutrește «o mare afecțiune» - cuvinte

³² Benedict al XVI-lea, *Omilia*, Regensburg, 12 septembrie 2006.

care pentru majoritatea oamenilor ar părea absurde: «Pentru mine, a trăi este Cristos și a muri este un câștig». Cum era posibil așa ceva? El îl văzuse pe Cristos viu, înviat, definitiv învingător asupra morții: de acolo izvoră certitudinea sa, bucuria sa, modul său de a trăi acea circumstanță ca fiecare clipă a existenței sale («fie că trăiesc, fie că mor»). Totul era determinat de raportul cu acea prezență. Acum – spun asta gândindu-mă la ceea ce se întâmplă zilele astea, care afectează de asemeni mulți creștini –, Cristos nu anulează drama și durerea despărțirii de cei dragi, ci face posibil un alt mod de a trăi aceste lucruri și de a sta în fața morții, în care să nu predomine nimicul, ci certitudinea prezenței Sale învingătoare, certitudinea unei îmbrățișări fără sfârșit, și de aceea a împlinirii vieții, a raportului definitiv cu El. Poate fi așa doar pentru cel care a văzut apărând în experiența sa semnele acelei împliniri și a văzut crescând o dorință mai mare decât toate celelalte, acea dorință – scrie sfântul Paul – de «a fi cu Cristos, ceea ce ar fi cu mult mai bine».³³ Nu ca dispreț față de viață, ci tocmai pentru o iubire față de viața care pretinde eternitatea.

33 Fil 1,21.23.

Dar cum poate omul, azi, cu tot ceea ce vede că se întâmplă, cufundat în mentalitatea pe care o respirăm, cum poate el să recunoască adevărul acestor afirmații?

Aceste afirmații devin credibile doar dacă vedem aici și acum oameni în care se dovedește victoria lui Dumnezeu asupra fricii și a morții, prezența Sa reală și contemporană, și de aceea un mod nou de a înfrunța circumstanțele, plin de o speranță și de o bucurie care în mod normal îi sunt necunoscute omului și care, totodată, tinde spre o sârguință neînfricată.

Mai mult decât oricare discurs liniștitor sau rețetă morală, avem nevoie tocmai de a repera persoane în care să putem vedea întrupată experiența acestei victorii, a unei îmbrățișări care ne permite să stăm în fața rănii suferinței, a durerii, în care este mărturisită existența unei semnificații proporționale cu provocările vieții.

Există astfel de persoane?

Există, și încă cum! Și în momente precum cel de acum aceste persoane pot fi reperate și mai repede, datorită felului diferit în care trăiesc,

a speranței pe care o poartă. Alături de ele, acolo unde le găsim, se va putea reporni mai ușor, ne vom putea ridica din căderile noastre, reconstruind bucată cu bucată o structură socială în care fortificația și frica să nu aibă ultimul cuvânt.

Văd multe astfel de persoane și printre medici, asistente și infirmiere. Sunt prezențe cu adevărat „prietene”, care ne mărturisesc o cale posibilă; sunt prezențe pe care nu le programăm noi, atât de excepționale – deși se află în aceleași circumstanțe ca toți – care ne lasă fără cuvinte, în tăcere. Ca acea persoană care a scris scrisoarea pe care o citez imediat. M-am gândit dacă s-o redau aici sau nu, deoarece conține o referire care mă privește, dar mi s-a părut că merita oricum.

«Dintr-o dată am fost catapultată în tranșee. Pare că suntem în război. Normalitatea mea de la muncă și din familie s-a schimbat într-o zi. Ca medic, ca mamă, ca soție, dorm izolată de soțul meu, nu îmi văd copiii de două săptămâni, nu pot avea o relație directă cu pacientul. Între mine și bolnavii mei se află o mască, o vizieră și un costum de scafandru. Adesea sunt bătrâni care trăiesc singuri acest moment. Le e frică. Mor singuri. Iar rudele, izolate acasă, nu îl pot asista pe cel drag lor, cea dragă lor, și primesc apeluri telefonice

noaptea în care li se comunică moartea cuiva din familia lor: între mine și ei se află telefonul. Ce pot eu să fac pentru ei, din punct de vedere uman, ca creștină? Intru pe secție, caut un zâmbet și îmbrățișarea unei asistente care mi-e prietenă: în acest moment de izolare am nevoie și să mă simt fizic împreună cu cineva. Și pot să-i îmbrățișez doar pe ei. În fața a totate astea mă susține recitirea zilnică a scrisorii lui Carrón apărută în „Corriere della Sera”,³⁴ care mă ajută să mă re poziționez în mod deschis, să mă întreb în fond ce ține. Sunt chemată să recunosc esențialul, adevărul. Pe urmă tot parcursul făcut pe textul Școlii de comunitate [cateheza permanentă în mișcarea Comunione e Liberazione; *n.r.*]: proba este modul prin care credința poate crește dacă libertatea este pusă în joc în fața Preferinței care ne cere totul. Și asta e ceva amețitor. Noi trebuie să ne încredințăm și să ne asumăm acest risc. Certitudinea care ne susține viața este o legătură, și există un drum de făcut pentru a ajunge la această certitudine afectivă. Circumstanțele ne sunt date pentru a ne atașa mai mult de El, ne cheamă într-un mod misterios. Credința înseamnă să avem

³⁴ *Iată cum, în situațiile grele, învățăm să învingem frica*, «Corriere della Sera», 1 martie 2020.

încredere că El ne cheamă. „Doar atunci când predomină o speranță întemeiată suntem în stare să abordăm circumstanțele fără să fugim. Suntem chemați, mai mult ca niciodată, să-I răspundem Lui, care ne cheamă într-un mod misterios. Această certitudine le-o pot da pacienților mei, rudelor, pe lângă faptul că le acord îngrijiri medicale».

Sunt prezențe care comunică o certitudine, o speranță întemeiată, tuturor celor pe care îi întâlnesc în drumul lor și le-o pot comunica doar pentru că o trăiesc.

Nu e de-ajuns un dicurs „creștin” ...

Doar mărturia, documentarea diversității umane generate de întâlnirea creștină recunoscută și trăită, doar asta ajută. Și nu ne putem „inventă” ca martori, putem doar comunica, putem doar să le oferim celorlalți ceea ce experimentăm noi ca drum personal. Am vorbit recent cu cineva care are soțul pozitiv, cu Coronavirus. Nu poate merge să-l vadă, nu poate sta cu el nici măcar un minut. Și are o fetiță mică. Îmi spunea: «Vezi? În clipa asta aș fi vrut să-l ajut, să fiu aproape de el, în schimb sunt aici, blocată, cu fetița mea». Am încercat să-i spun: «Trebuie ca și tu să accepți să răs-

punzi la circumstanța pe care o ai, așa cum încearcă și soțul tău să facă în fața realității pe care o are el de înfruntat. Altfel, dacă nu faci tu un drum, dacă nu trăiești tu raportul cu o Prezență care învinge frica, atunci când îl vei suna prin *FaceTime* ca te vadă pe tine și pe fetiță, ce ajutor îi vei oferi? Tu poți colabora la greutatea lui, îi poți oferi un sprijin în timp ce el suferă la spital de Coronavirus, doar dacă faci tu un drum: și chiar dacă nu îi vei spune nici măcar un cuvânt, de pe chipul tău va putea să vadă atunci speranța care îl poate susține».

Ce rezonanță au în tine cei care, cum se spune, sunt în linia întâi în lupta cu Coronavirusul, care sunt expuși zilnic riscului?

Am asistat în aceste săptămâni la explozia unei generozități, a unei dedicări și a unei griji care m-au mișcat profund. Ceea ce simt este o recunoștință imensă pentru cei care împărtășesc, punându-se pe sine în pericol, nevoia propriilor frați oameni.

«Atunci când îi vedem pe alții care sunt în situații mai rele decât ale noastre, ne simțim îndemnați să-i ajutăm cu ceva de-al nostru. Această exigență este atât de originară, atât

de naturală, încât se află în noi înainte chiar să ne dăm seama și noi o numim, pe drept, lege a existenței. [...] A ne interesa de ceilalți, a ne comunica pe noi înșine altora, ne face să îndeplinim suprema, chiar unica, datorie a vieții, care este realizarea de noi înșine, împlinirea noastră». ³⁵ Întâlnirea creștină are scopul de a susține și de a face mereu mai stabil și mai adevărat acest impuls uman, de a înflăcări umanitatea omului, pentru ca viața să poată deveni în fiecare expresie a sa «caritate», dăruire profundă și gratuită de sine.

Această perioadă de singurătate forțată, această «circumstanță», nu este un obstacol pentru experiența creștină de care ai vorbit? «Distanțarea socială» impune o distanțare și față de acele «prezențe» de care vorbeai mai înainte, o slăbire a împărtășirii, a companiei ...

Dimpotrivă, poate fi o mare ocazie de a aprofunda experiența creștină, pentru maturizarea credinței, adică pentru descoperirea conținutului întâlnirii avute, a originii acelei companii pe care am început s-o experimen-

³⁵ L. Giussani, *Il senso della caritativa* în Pubblicazioni, clonline.org, p. 5-6.

tăm ca loc generator al sinelui, al propriei existențe. Dacă nu are loc această descoperire, se rămâne la suprafață, riscăm să reducem evenimentul creștin la nivel sociologic, riscăm să golim compania de semnificația sa autentică. Încerc să explic printr-un episod. Un prieten de-al meu, tânăr, și-a dat licența și a început o viață nouă. În consecință, nu ne mai putem vedea la fel de des ca și atunci când era student. Recent mi se plângea de acest lucru. I-am amintit un fragment din Evanghelia. Într-o zi, discipolii erau cu Isus pe barcă și și-au dat seama că au uitat să ia pâine. Deși fuseseră martori la două miracole mari cât două palate – de două ori înmulțise pâinile, cum nu se mai întâmplase niciodată în istoria lumii –, au început să se certe între ei fiindcă uitaseră pâinea. Așadar îi spuneam prietenului meu că Isus era acolo, lângă ei, pe barcă! Și ei continuau să se lamenteze! Problema nu era că ar fi fost singuri, fiindcă Isus era cu ei, dar pentru ei era ca și cum nu ar fi fost acolo. Ca atare se certau între ei că nu aveau pâine! Ca să arate unde era problema, Isus nu face un alt miracol. Ce rost ar fi avut să mai facă unul, după toate cele pe care le văzuseră? Atunci, cum îi ajută Isus? Le pune trei întrebări. Prima: «Câte pâini au rămas prima dată când le-am înmulțit?». Și apoi:

«Câte au rămas a doua oară?». Și, în sfârșit: «Tot nu înțelegeți?». ³⁶ Cât de prețioasă este contribuția pe care Isus le-o oferă prietenilor săi nescutindu-i de întrebări! Nu adaugă explicații, nu face alte miracole, dar îi solicită ca, din experiența lor, să folosească până la capăt rațiunea, astfel încât ei să-și poată da seama pe cine au întâlnit (îl aveau cu ei pe domnul „brutăriei”!). Dacă nu înțeleseseră, atenție, nu era pentru că ar fi fost singuri sau pentru că nu ar fi avut suficiente elemente, ci pentru că încă nu își folosiseră bine rațiunea. De fapt, Isus li se dezvăluise prin numeroasele semne pe care le văzuseră, parte ale unui răspuns excepțional, care, în sfârșit, corespundea inimii, la nevoia lor de oameni și a altora, în multe situații, chiar dramatice, dar ei nu recunoscuseră încă cine era, cu acea recunoaștere care se numește credință și care «înflorește la limita extremă a dinamicii raționale ca o floare de har, la care omul aderă cu libertatea sa». ³⁷

Credința creștină nu este recunoașterea divinului, ci a „divinului prezent” în uman, în Isus din Nazareth, în Cristos, și azi în acel semn al lui Cristos care este compania celor

³⁶ Cfr. Mc 8,19-21.

³⁷ L. Giussani, S. Alberto, J. Prades, *Generare tracce nella storia del mondo*, op. cit., p. 45-46.

care cred în El. «Evenimentul lui Cristos rămâne în istorie prin compania credincioșilor»;³⁸ «Isus Cristos, acel om de acum două mii de ani, se ascunde, devine prezent, sub vălul, sub aspectul unei umanități diferite. Întâlnirea, impactul, e cu o umanitate diferită»;³⁹ cu un fenomen de umanitate diferită: cineva dă peste această umanitate și surprinde în ea un presentiment nou de viață, ceva care sporește posibilitatea sa de certitudine, de pozitivitate, de speranță și de utilitate a vieții. Multora dintre noi se poate să li se fi întâmplat acest „impact”, fără să se fi maturizat acea recunoaștere care se numește credință, care înfloarește ca har la limita extremă a dinamicii raționale, implicând deci tot parcursul rațiunii, al afecțiunii și al libertății omului. Această împrejurare de izolare forțată, tocmai întrucât ne solicită să nu considerăm scontată realitatea umană peste care am dat, poate fi o mare oportunitate pentru realizarea mai conștientă și mai personală a acestui parcurs, pentru a ne da seama de natura evenimentului care a ajuns la noi în forma unei întâlniri umane fascinante și convingătoare. Putem

³⁸ *Ibidem*, p. 55.

³⁹ L. Giussani, *Qualcosa che viene prima*, «Tracce-Litterae communionis», n. 10/2008, p. 1-2.

profita de această ocazie sau putem să ne lăsăm pradă lamentărilor, așa cum au făcut discipolii în barcă.

Oricum, în această situație de izolare forțată rămâne faptul de a nu putea împărtăși durerea, suferința, suferința celor dragi, faptul că trebuie să-i părăsim într-un spital ...

E o întrebare pe care mi-a pus-o o fată din Madrid, în timpul întâlnirii cu câțiva studenți cu care am făcut o videoconferință în ultima săptămână a lunii martie. Spunea: «Zilele astea bunicul meu e în spital, probabil va muri și în familie simțim toți o mare frământare, pentru că nu vom putea fi acolo cu el; nu doar că moare, ci moare singur. Eu simt o foarte mare neputință și îmi spun: „De ce nu pot sta cu el? De ce nu pot să fiu cu el acum?”». Aici e evident că circumstanța pretinde și oarecum impune un sacrificiu: ceea ce am vrea să facem nu se poate realiza, ne e interzis. Dar punctul e din nou dacă circumstanța, așa cum ne este „dată” ea, adică inevitabilă – nu o putem elimina, schimba, modifica, altfel, mai ales în cazuri ca acestea, am face-o imediat și pe bună dreptate –, e un mormânt, un gol absolut, pură nimicire,

sau e vocație, locul unei chemări misterioase, modul prin care Misterul, care susține întreaga realitate, mă provoacă la împlinirea vieții, mă provoacă să merg spre destin. Aceasta e alternativa.

Dacă recunoaște realitatea ca pe o chemare, fata aceea poate spune, așa cum de fapt a și spus, continuând intervenția ei: «Și această circumstanță e pentru mine. Și această neputință e pentru mine. Chiar și singurătatea bunicului meu la spital e pentru el. Mie mi se cere disponibilitatea de a adera la acel semn al Misterului care sunt circumstanțele, mi se cere să urmez provocarea realității». E amețitor, spuneam mai devreme, e dramatic. Misterul a devenit trup pentru ca omul să poată susține acest vertij, să traverseze și să îmbrățișeze această dramă. Fata aceea a arătat asta în fața tuturor celor care o ascultau. «Da»-ul în fața circumstanței devine «da»-ul în fața Misterului devenit trup, a celui om, Isus Cristos, mort și înviat, prezent aici și acum – două mii de ani după – în trupul unei companii umane generate de El, care se poate distinge datorită anumitor trăsături umane inconfundabile. «Adevărul credinței», spunea Giussani în 1972, într-un moment istoric plin de dificultăți, se vede «din capacitatea de a transforma în instrument și

moment de maturizare» ceea ce ni se «pare obiectie, persecuție, sau oricum, o greutate». ⁴⁰

Așadar, cine este consemnat între zidurile casei e chemat să trăiască aceeași experiență a celor care sunt în linia întâi?

Esența experienței nu se schimbă. Este vorba despre a-i răspunde realității care ne cheamă, de a răspunde la profunzimea ei misterioasă, e vorba de a realiza, tocmai prin circumstanțele care ne sunt date, un pas spre destinul nostru, spre împlinirea noastră, descoperind ce anume, cine anume ne ajută să ne menținem în această tensiune. Mă gândesc acum la un tânăr student, care, până în urmă cu câteva săptămâni era în centrul unui vârtej de relații, mereu plecat de acasă, implicat în mii de întâlniri și inițiative. Dintr-o dată, decretul guvernului îl constrânge, la fel ca pe noi toți, să se „izoleze” la el acasă. Zile și zile, 24 de ore din 24, în contact cu părinții săi. În loc să considere asta o nenorocire, o vede ca pe o posibilitate, o provocare, în sensul descris mai sus. Și după două săptămâni îmi scrie:

⁴⁰ L. Giussani, *La lunga marcia della maturità*, «Tracce-Litterae communionis», n. 3/2008, p. 57.

«În fața perspectivei de a rămâne acasă mă cuprinsese frica, pentru că eu am încercat mereu să fug de casa mea, niciodată nu m-am simțit bine acolo. Însă apoi mi-am adus aminte de privirea plină de gratuitate pe care am primit-o în acești ani prin întâlnirea cu anumite persoane din comunitate, și de momentele în care,, în perioada aceasta am reușit să stau în fața părinților mei fără să-i „măsor”. Și mi-am dat seama că s-a întâmplat atunci când, în timpul zilelor mele, l-am recunoscut pe Cristos prezent: doar în acele momente eram liber în fața lor. Am început această izolare rugându-mă cum n-am făcut-o niciodată. Spuneam: „Te rog, Doamne, fii prezent!”. Ceea ce mă surprinde este că am început să văd că defectul nu fusese niciodată complet al lor, ba chiar fusese la mine, pentru că îi priveam după o imagine de perfecțiune, îi comparam cu alții și îi descalificam. În zilele astea am început să-i „privesc”, mi-am dat seama cine sunt ei. Până acum stătusem în fața lor gândindu-mă că știu totul despre ei și deci nici măcar nu încercam să încropesc o discuție, să petrec timp cu ei. În schimb, zilele astea ei sunt tovarășii mei de viață și se întâmplă niște lucruri pe care nu mi le imaginam».

Băiatul ăla n-a putut continua să-și trateze părinții după imaginea de familie pe care o

avea, conviețuirea strânsă – acceptată, trăită ca vocație – l-a determinat să-și încheie socotelile cu ei așa cum sunt ei cu adevărat, și asta a fost un câștig pentru viața lui, a văzut imediat efectele. A spus da la provocarea realității și astfel a făcut niște pași neașteptați.

Aderând la circumstanțe, mergând în profunzimea anumitor situații – în care suntem „constrânși” prin natura lucrurilor –, putem face niște descoperiri care marchează în viața noastră un punct de la care nu se mai poate da înapoi. A mărturisit acest lucru o tânără studentă care, într-o altă videoconferință, povestea:

«Acum câteva săptămâni, după un an de boală, mama mea a murit. Exact la o săptămână după înmormântare m-am trezit închisă în casă, singură. Frații mei locuiesc în străinătate și tatăl meu pleacă de acasă la ora 6,30 dimineața ca să meargă la muncă, la spital, și se întoarce la ora 8,30 seara. În aceste zile de singurătate, care nu spun că nu sunt foarte solicitante, îmi dau seama însă cum această situație și condiție poate fi privilegiată. Ca să nu arunc la gunoi toată ziua sunt constrânsă să mă întreb, de când deschid ochii, de ce anume am cu adevărat nevoie. Unora dintre prieteni le cer să îmi fie alături și să îmi spună și mie ce trăiesc ei.

De altfel, această condiție nu îmi permite să fiu superficială cu moartea mamei, ba dimpotrivă, chiar și să mă ocup cu stângăcie de lucrurile casei îmi aduce aminte de gesturile și de cuvintele ei, 24 de ore din 24. Totuși, în durerea care observ că crește cu fiecare zi care trece, îmi dau seama că mama mea, chiar dacă diferit față de înainte, e prezentă în viața mea, mă face să mă pun în mișcare în niște zile aparent toate la fel. Viața care a apărut în mine după moartea mamei mele – trăiesc această singurătate făcând pur și simplu ceea ce am de făcut, dar cu o seninătate de fond pe care nu reușesc să mi-o explic – mă face să spun, chiar dacă îmi tremură picioarele, că Cristos chiar face ca viața să învingă asupra morții. Zilele astea în mine este o recunoștință enormă pentru tot ceea ce s-a întâmplat. În același timp crește în mine și o durere, fiindcă tatăl meu, seara, revine devastat de la spital, cu un dor cumplit de mama, și cinele noastre au loc mereu în tăcere. Neputința mea mă întristează, mă întreb ce anume mi se cere în această circumstanță, ce anume înseamnă cu adevărat să „ofer” o tură de spălat haine sau o pagină de învățat».

Ce ajutor i-ar putea da această fată tatălui său când acesta se întoarce de la spital, seara, rupt de oboseală și fără chef de vorbă? Toc-

mai drumul pe care îl face, conștiința de sine și conștiința a ceea ce o face să trăiască ce ră-sare în ea, chipul ei marcat de recunoștință.

Recent, într-o scrisoare adresată prietenilor din Comunione e liberazione, tocmai referitor la situația determinată de Coronavirus, ai scris: «Recunoașterea lui Cristos și „da”-ul nostru adresat Lui, chiar și în izolarea în care fiecare dintre noi probabil e constrâns să stea, este deja contribuția la salvarea fiecărui om, azi, înainte de orice tentativă chiar legitimă de a-și face companie, tentativă care totuși trebuie avută în vedere în limitele permise». Pot să te rog să explici ce voiai să spui?

Voiam să spun că ajutorul cel mai mare pe care noi i-l dăm lumii este «da»-ul nostru în fața chemării Misterului, «da»-ul nostru față de Cristos, credința, și nu în primul rând ceea ce reușim să facem. De fapt, chiar și atunci când facem – ca cei care în zilele astea sunt în linia întâi –, cea mai mare contribuție a noastră rămâne acest «da», fiindcă el – cu cât este trăit mai autentic – schimbă modul însuși de a face ceea ce facem, face să fie și mai util pentru frații noștri oameni.

Să fie clar, nu există nicio opoziție între credință și acțiune, dimpotrivă: credința e ceea ce fondează acțiunea în deplinătatea și nestăvilirea ei, este originea acelei acțiuni care ia – prin har – forma carității, a afirmării necondiționate a binelui celuilalt, care se va clarifica în funcție de diversitatea ocaziilor. Contribuția cea mai originală pe care i-o putem da lumii este să-l recunoaștem pe Cristos, este «da»-ul nostru în fața Lui, fie că facem, fie că ne aflăm în imposibilitatea de a face. În Postul mare din 2006, Benedict al XVI-lea a exprimat acest lucru cu niște cuvinte pe care ni le amintim cu toții:

«Și astăzi, în timpul interdependenței globale, se poate constata că nici un plan economic, social sau politic nu înlocuiește acea dăruire de sine pentru celălalt în care se exprimă dragostea. Cel care acționează conform acestei logici evanghelice trăiește credința ca prietenie cu Dumnezeu întrupat și, asemenea lui, ia asupra sa necesitățile materiale și spirituale ale aproapelui. Îl privește ca mister incomensurabil, vrednic de infinită grijă și atenție. Știe că acela care nu-l dă pe Dumnul dă prea puțin, așa cum spunea fericita Tereza de Calcutta: „Prima sărăcie a popoarelor este aceea că nu-l cunosc pe Cristos”. De aceea, trebuie găsit

Dumnezeu în chipul milostiv al lui Cristos: fără această perspectivă, o civilizație nu se construiește pe temelii solide». ⁴¹

Situația pe care mulți o trăim, de izolare și de lipsă de acțiune forțată, poate fi o ocazie pentru a ne da seama că credința trăită este contribuția originală pe care, în calitate de creștini, le-o putem da celorlalți: pentru că, dacă în încercarea noastră de a face companie – încercare susținută în limitele impuse în contextul actual – nu s-ar dezvălui Cristos, «da»-ul nostru pentru Cristos, i-am da celuilalt «prea puțin», nu i-am da esențialul. De aceea, chiar și în izolarea în care fiecare dintre noi ar putea fi constrâns să stea, «da»-ul nostru în fața lui Cristos este deja contribuția la salvarea fiecărui om, azi, înainte de orice tentativă chiar și legitimă de a ne fi alături, de a ne face companie, «da»-ul fiind inima acestei tentative.

Asta subminează imaginea pe care în general o avem despre contribuția noastră în lume, despre ajutorul pe care noi îl putem da pentru binele persoanelor, pornind de la cei mai dragi. Este motivul pentru care mulți se

⁴¹ Benedict al XVI-lea, *Mesaj pentru Postul Mare 2006*.

simt un pic inutili. În sfârșit, imposibilitatea de a „face” ceva descurajează ...

Mă gândesc mereu la faptul că Sfânta Tereza de Lisieux, o călugăriță de clauzură, care a murit foarte tânără, a fost proclamată de către Biserică patroană a misionarilor. Cum se poate așa ceva? Ce anume spune Biserica despre ea? Spune că «da»-ul ei – tainic, lipsit de acțiune după mentalitatea lumii – a coincis cu binele lumii. Înțeleg că acest lucru demolează imaginea pe care în mod obișnuit o avem despre contribuția pe care să le-o oferim celorlalți. Cum se poate ca o fată, care n-a ieșit niciodată din mănăstire, să poată fi indicată de Biserică precum cea mai mare misionară, patroana misiunilor? Pare absurd. Și, în schimb, «da»-ul acelei mici călugărițe a avut o semnificație foarte mare pentru lume. Să ne gândim numai la câți oameni au fost schimbați de credința ei, de mărturia ei de viață, direct sau indirect. Cum adesea repet, «da»-ul Fecioarei, spus în bezna plină de enigmă a condiției ei, a fost cea mai mare contribuție la viața întregii lumi și a fiecărui om, la fel cum a fost pentru noi, «da»-ul lui don Giussani și a multor alora.

Am citit zilele astea cartea *VanThuan. Libero tra le sbarre* [*Van Thuan. Liber după gra-*

tii, n. tr.], de Teresa Gutiérrez de Cabiedes,⁴² care povestește istoria unui mare martor al credinței, o viață trăită în adeziune coerentă și eroică la propria vocație, așa cum a spus papa Ioan Paul al II-lea. În 1975 François Xavier Nguyen van Thuan, puțin după numirea sa ca arhiepiscop diacon de Saigon (Ho Chi Minh Ville, Vietnam), este acuzat de trădare și arestat: «Nguyen Van Thuan [...] te-am adus aici pentru că ești vinovat de generarea unor probleme față de Guvernul poporului suveran din Vietnam. Ești acuzat de propagandă imperialistă și că ești infiltrat în rândul forțelor străine». Va petrece 13 ani în închisoare, din care 9 la izolator. Am rămas impresionat de cum a trăit el acea împrejurare. Întemnițat într-o închisoare cumplită, și el se întreba ce utilitate putea avea viața sa: «La ce bun să-mi păstrez viața dacă nu reușesc să îndeplinesc misiunea pentru care m-am născut?». De aceea, «umilit la pământ, a început să-l implore pe Dumnezeu, cerându-i să-l elibereze. [...] „Mi-am lăsat singuri orfanii, pe săracii mei, familia mea. [...] Și acum? Ce sens are să mă revolt aici ca o insectă?»». Totul i se părea inutil, dar Misterul plănuise o surpriză pentru

⁴² T. Gutiérrez de Cabiedes, *Van Thuan. Libero tra le sbarre*, Citta Nuova, Roma 2018.

el. În dialogul lui interior cu Dumnezeu, aude o voce care îi spune: «Ceea ce ai făcut e măreț. [...] Te plângi că nu poți lucra pentru mine. De ce nu îmi dai mie planurile tale? Mă iubești pe mine sau operele pe care le faci pentru mine? [...] Îți faci griji pentru ai tăi fiindcă îi iubești. Cu atât mai mult îmi doresc să îi ajut, eu! Ai încredere în mine. Voi avea grijă de operele tale de afară».⁴³

Rezultatul «da»-ului său l-a văzut în timp, pentru că la început nu putea desigur să-și imagineze ce s-ar fi născut din acea încredințare. Doar atunci când a acceptat să parcurgă misteriosul drum care se creionase în fața lui, a văzut cu surprindere că toți cei pe care îi întâlnea în închisoare se schimbau. Mai ales paznicii care îl supravegheau. Astfel încât ofițerii îi tot înlocuiau, pentru că nu reușeau să împiedice „molipsirea”, nu reușeau să împiedice ca oamenii care intrau contact cu Van Thuan să nu se schimbe. «Cu toții vor să împartă celula cu tine», urlau la el cei care îl țineau în închisoare, «dar nu voi permite să îi molipsești pe toți deținuții mei».⁴⁴ Uneori, această înflorire este evidentă în fața ochilor

⁴³ *Ibidem*, p. 9-10, 67-69.

⁴⁴ *Ibidem*, p. 187.

noștri, alte ori nu, dar asta nu înseamnă că acel «da» în fața Misterului nu produce efecte în prezent.

Lucrul care m-a impresionat cel mai mult este momentul în care Van Thuan se întrebă de ce Misterul permite ca el să treacă prin acea circumstanță. Era aceeași întrebare pe care i-o puneau paznicii, care nu-și explicau de ce persista cu atitudinea sa când, dacă s-ar fi căit că „a trădat” patria, ar fi fost eliberat și ar fi putut avea un viitor splendid. Cu cât suntem mai provocați de circumstanțe, cu atât întrebarea asupra motivului iese la suprafață. La cea de-a n-a întrebare în această privință, ce i-a fost adresată de către cei care îl voiau închis, răspunde că a avut suficient timp să se gândească dacă era o greșală să persiste cu această atitudine, adică aceea de a se baza pe planul Altcuiva sau nu, și adaugă că cu cât se gândește mai mult la asta, cu atât se simte mai fericit că a primit, că a văzut înflorind în sinea lui o libertate care trece testul închisorii.

Rezultatul, contribuția la binele lumii este generarea unui subiect liber, care are o libertate ce trece testul oricărui tip de închisoare. E ceva ce se va împlini doar în eternitate, dar poate fi depistat deja în prezent: înflorește o libertate inimaginabilă, care e mărturie în fața tuturor: «Dar cum poți? Ți-am făcut viața un

calvar...», îl întreabă. Și Van Thuan răspunde: «Cum să nu strig de bucurie când văd că Cineva îmi dă această iubire care distruge ura și resentimentul?». ⁴⁵ Și lui i se pare imposibil ca cineva să-l facă să înflorească așa, să îl facă atât de liber, pentru că înflorirea are loc după un plan și un timp care nu sunt ale noastre; și dacă cineva acceptă, rezultatul merge dincolo de orice putere de închipuire.

Cine știe cum noi, constrânși să stăm acasă pentru a evita molipsirea, ne încheiem de fapt socoteala cu circumstanța pe care o trăim?! Ne sufocăm, ca și cum n-am avea cale de ieșire, sau ne surprindem că suntem de fapt mai liberi?

Din tot ceea ce trăim, ce va rămâne odată ce va trece această urgență?

Cineva a scris că din marea pandemie vom ieși schimbați. Eu adaug: vom ieși schimbați, însă doar dacă vom începe să ne schimbăm acum. Adică dacă ne dăm seama de ceea ce se întâmplă, dacă suntem prezenți în prezent și învățăm acum să judecăm ceea ce trăim, închiși în casele noastre

⁴⁵ *Ibidem*, p. 322.

sau implicați în linia întâi ca să facem front contaminării. Schimbarea nu se întâmplă prin simpla acumulare de lovituri, de evenimente și de impresii datorate lucrurilor care se întâmplă, ci are loc datorită unei înțelegeri a sensului a ceea ce se întâmplă, adică e vorba de o dobândire a conștiinței. De aceea schimbarea noastră nu poate fi mecanică. Din această situație vom ieși schimbați dacă vom aprofunda acum, prin provocările pe care realitatea ni le face, descoperirea a cine suntem noi și pentru ce merită să trăim, dacă vom aprofunda acum ce anume ne permite să nu fim striviți. Citez des o frază din Benedict al XVI-lea: «Doar în sectorul material e posibil de adăugat un progres. Aici, în cunoașterea crescândă a structurilor materiilor și corespunzător cu invențiile tot mai avansate, apare foarte clar o continuitate a progresului față de stăpânirea tot mai mare asupra naturii. În schimb, în domeniul conștiinței etice și a deciziei morale nu există o atare posibilitate de adăugare din simplul motiv că libertatea omului e mereu nouă și trebuie mereu să ia din nou deciziile sale. Nu sunt pur și simplu deja luate de alții pentru noi – în asemenea caz, de fapt, nu am mai fi liberi. Libertatea presupune că în deciziile

fundamentale fiecare om, fiecare generație este un nou început». ⁴⁶

Asta înseamnă că, dacă nu ne obișnuim să judecăm ceea ce trăim în aceste zile de izolare obligată sau de angajament în combaterea virusului, vom pierde totul. Subliniază Paolo Giordano: «De o lună de zile ceea ce era de neînchipuit a dat buzna în viețile noastre. [...] Dar, la un moment dat, se va sfârși. [...] În schimb noi, neatenți, vom avea chef doar să ne scuturăm de toate astea. Întunericul cel mare dispare. Începutul uitării. Asta numai dacă nu îndrăznim să medităm acum. [...] Să ne imaginăm cum va fi după, să începem de pe-acum. Să evităm ca incredibilul să ne învăluie, încă o dată, prin surprindere». ⁴⁷

Este vorba despre o verificare pe care trebuie s-o facem în drumul nostru cotidian, de la prima clipă în care ne-am trezit până când mergem seara la culcare. Tot Giordano scrie: «M-am hotărât să folosesc acest gol ca să scriu [...]: nu vreau să pierd ceea ce epidemia ne dezvăluie despre noi înșine. Odată depășită frica, fiecare conștientizare volatilă va dispărea într-o secundă», dar «anumite reflecții pe

⁴⁶ Benedict al XVI-lea, *Spe salvi*, 24.

⁴⁷ «Corriere della Sera», 21 martie 2020.

care contaminarea le trezește acum vor fi valabile». ⁴⁸ E clar, fără o muncă asupra propriei persoane, totul va dispărea și vom reveni la lucrurile obișnuite fără să fi învățat nimic din această circumstanță ciudată și dureroasă. Dar această muncă doar noi putem hotărî dacă s-o facem sau nu: este unicul lucru la care niciun decret sau regulă nu ne poate constrânge. La acel nivel nimic nu e mecanic. De aceea, să ne decidem! E o muncă ce presupune atenție, în care așadar rațiunea și libertatea trebuie să fie mereu treze, gata să surprindă clipa care trece. Altfel, sacrificiul și efortul vor ceda pur și simplu locul uitării. Eugenio Borgna e foarte conștient de asta, ca și cunoscător al sufletului omenesc: «Cu ușurință, odată ce pericolul trece, în oameni se instalează uitarea. Vor fi unii, însă, nu știu câți, care în aceste vremuri de durere vor fi profitat de ocazie ca să fie mai atenți, ca să se asculte pe sine și pe celălalt în mod mai profund. Da, unii dintre noi, după această încercare, vom renaște: capabili de o nouă speranță». ⁴⁹

⁴⁸ «Corriere delle Sera», 24 martie 2020.

⁴⁹ «Avvenire», 25 martie 2020.

Între timp, însă, pandemia persistă. În acest moment, e evident pentru toată lumea că nu este vorba despre un fenomen trecător.

Aici apare la iveală caracterul prețios al timpului, care supune spre verificare poziția noastră în fața lucrurilor, modalitatea noastră de a înfrunța viața, relațiile, situațiile. Atunci când realitatea nu se apleacă în fața așteptărilor noastre, a strategiilor noastre, a inițiativelor noastre, iese la iveală, sau nu, consistența subiectului nostru uman și a bagajului de convingeri pe care le avem în noi, laice, religioase, orice ar fi.

De la început am asistat la multe variații în ceea ce privește analiza și gestionarea epidemiei. Cum de este așa de greu de urmat calea adecvată?

Nu am instrumentele necesare pentru a răspunde la această problemă. Mă limitez la ceea ce constat în domeniul meu de experiență și care e valabil pentru mine. Este o afirmație a lui Chesterton pe care o găsesc dezarmantă: «Rău nu este că învățații nu văd răspunsul, ci că nu văd enigma».⁵⁰ Condiția pentru a vedea

⁵⁰ G.K. Chesterton, *Ortodossia*, Edizioni Martello, Milano 1988, p. 49.

răspunsul este să vezi enigma. Și asta presupune o anumită postură în fața realității, presupune să te lași interpelat de ea, să urmezi sugestiile ei, gata să-ți revizuiești ideile și proiectele și să înveți de la toți cei care pot da un ajutor. În sfârșit, e o problemă de privire asupra realului, care se referă la fiecare dintre noi. Și e vorba și de libertatea față de propriile greșeli sau față de spectrul profitului (a efectelor pe care vrem să le obținem în ceilalți). Așa ne putem reveni mai repede din această piedică, din insucces, din rătăcire, având ca unic cârmaci al bărcii tensiunea spre binele tuturor, nimic altceva.

Dacă îmi permiți: ce te susține cel mai mult în aceste zile?

Am văzut des avantajul de a nu mă eschiva din fața provocărilor de care viața nu mă scutește. De aceea am înfruntat și această provocare, foarte prins ca să descopăr ce anume ar fi putut veni de la o provocare care se arăta în fiecare zi tot mai mult în adevărata ei proporție. N-am putut sta în fața tuturor celor ce se întâmplau fără să fiu pătruns de uimirea Prezenței care îmi domină viața. Și în fața vulnerabilității care devenea tot mai

evidentă în toate fațetele ei, în mine creștea tot mai mult întrebarea: «Ce este omul ca să-ți aduci aminte de el, fiului omului ca să te îngrijești de el?». ⁵¹

E această Prezență, acest Tu, cel care plămăiește privirea asupra provocării pe care, împreună cu toți ceilalți, trebuie s-o înfrunt, permițându-mi să trăiesc ca om vertijul pe care ea îl provoacă, fără să fug de dramă, de durere, de moarte pe care le văd în jurul meu și deci le văd cum se reflectă în mine. Încerc să trăiesc toate acestea ca o ocazie de verificare a credinței. Lăsându-mă cuprins de întrebările pe care situația le face să apară, surprind în mine – uimit – o lumină pentru a le aborda, observ rezonabilitatea abordării care îmi este sugerată de credință.

Isus ține la tot ceea ce face parte din umanitatea mea și a celorlalți. Înțeleg și mai mult de unde îi venea sfântului Paul acea certitudine neclintită, la care ajunsese tocmai pentru că nu fusese scutit de nimic: «Cine ne va despărți de dragostea lui Cristos? Necazul, sau greutatea, sau persecuția, sau foametea, sau lipsa de îmbrăcăminte, sau pericolul, sau sabia? [...] Însă, în toate aceste lucruri, noi avem victorie deplină prin Cel Care ne-a iu-

⁵¹ Ps 8,5.

bit. Eu sunt convins că nici moartea, nici viața, nici îngerii, nici demonii[b], nici lucrurile prezente, nici cele viitoare, nici puterile, nici înălțimea, nici adâncimea, nici orice altceva din creație nu vor fi în stare să ne despartă de dragostea lui Dumnezeu, care este în Cristos Isus, Domnul nostru!».⁵²

Oamenii care trăiesc cu această certitudine sunt o speranță pentru toți – așa cu sunt mai ales pentru mine în aceste zile –, la fel și pentru cei care se simt fragili în vața provocării virusului și sunt departe de credința sfântului Paul. Astfel de oameni pot aprinde dorința de a avea această credință, cerând-o în fiecare gest, mic sau mare, eroic, al zilei.

Cine să nu vrea pentru sine această certitudine? Cu atât mai mult cu cât încă nu știm cum vom ieși nu doar din aspectul sanitar al provocării, ci din toate celelalte consecințe care, în mod previzibil, ne așteaptă. Doar cu o astfel de certitudine vom putea cu adevărat să nu rămânem surzi la solicitarea circumstanței și să nu ratăm ocazia de a deveni mai mult noi înșine, și deci mai utili celorlalți.

⁵² Rm 8,35-39.

